

ELU PROJEKTI PORTFOOLIO

Projekti nimi (ELU veebilehel): Põhikooli õpilaste ettevõtlikkust arendavate materjalide loomine ja testimine

Rühma nimi/nr: Rühm nr 2

Juhendaja(d): Egle Hollman, Geidi Mitt

Liikmed: Aleksandra Laane, Kaire Tobias, Kaisa Kaljuma, Kätlin Kruus, Pauline Puusepp, Rivo Saarna

ELU PROJEKTI ARUANNE

1. Projekti lähteülesanne ja eesmärk

Ettevõtlikkuspädevus (põhikooli õpilaste hulgas) on kujundatav. Erinevaid selle valdkonna algatusi, initsiatiive ja projekte on palju. Alates 2005. aastast on haridusprogrammi „Ettevõtlik kool“ raames väljatöötatud materjale, koolitatud nii õpetajaid, kui antud ettevõtlikkusega seotud haridust edasi noortele.

Kuna ettevõtlik ellusuhtumine on kujundatav, on põhjust sellega alustada juba haridustee algfaasis. Üldises tähenduses on ettevõtlusõppe eesmärk suurendada nende inimeste hulka, kel on eeldused ja soov muuta ideid tegelikkuseks nii enda, kui kogukonna või ettevõtte tasandil. Seega, ettevõtlik ellusuhtumine arendab inimest ning aitab ühiskonda.

Ettevõtlusõppeprotsessis on võtmetähtsusega kolm komponenti:

1. Isikuomaduste ja sellest lähtuvate hoiakute arendamine, mis suurendavad isiku võimekust uute võimaluste märkamisel ja nende realiseerimisel, mis on ühtlasi ühtlasi vundament järgnevale kahele olulisele komponendile:

2. teadmised ja oskused, mis aitavad ideid ellu viia, sh seoste loomine ning mõtestamine mida, millal ja kuidas teha?
3. meeskonnatööoskus – reeglina on ettevõtlus, sellega alustamine ja ettevõtlikkus seotud teiste inimestega kellega koos uut projekti luuakse, ellu viiakse või kes aitavad jõuda tootel/teenusel tarbijani.

Ettevõtlikku hoiakut iseloomustavad uuenduslik ja loov mõtlemine, saavutusvajadus ja argumenteeritud (mõtestatud ja arukas) juhtimine. Haridusteel on põhirõhk noorte endi planeeritud ja läbiviidud tegevustel, mis muudavad õpilased iseseisvamaks ning õpetab tegema koostööd, nii omavahel, kui koolist väljaspool asuvate organisatsioonide ja inimestega.

Põhikooli õpilastele suunatud ettevõtlusõppe puhul peame valdkonna teadmiste kõrval oluliseks, ja spetsiifiliste ettevõtlus- ja majandusteadmistega võrreldes kõige olulisemaks, ettevõtlikust soodustavate isiksusomaduste arengut ja arendamist. Nagu eelpool öeldud on selles vallas kriitilise edutegurina oluline:

- **loovus,**
- **initsiatiivikus,**
- **meeskonnatöö oskus.**

Neid kolme eesmärki silmas pidades liikusime edasi ka projekti eesmärke, probleemipüstitust ja olulisust arvestades. Alahindamata ettevõtlus- ja ärivaldkonna haridust ja teadmisi, on meie hinnangul põhikooli õpilastes esmatähtis just nende kolme omaduse toetamine ja arendamine, mis haridustee järgmises astmes omandavate teadmiste toel loob eelduse ja julguse ettevõtlikkuse reaalseks väljendamiseks.

Eelnevast lähtuvalt jõudsime ajurünnaku tulemusel selleni, et meie rühma loodavaks materjaliks saab rühmaviktoriin. Viktoriin hakkab käsitlema ettevõtlikkuse teemasid laiemalt ning annab õpilastele võimaluse aruteludeks ning uute teadmiste omastamiseks ja kinnistamiseks.

2. Probleemi kirjeldus ja meetodite valik

ELU projekti 2. rühma eesmärk on luua põhikooli õpilaste ettevõtlustundides praktiliselt ja hõlpsalt kasutatav ettevõtlusalane rühmatöö raamistik. Olles tutvunud seni koostatud materjalide ja metoodikaga, samuti konsulteerinud põhikooli õpilastega, tundub meie hinnangul selleks sobiv vorm - temaatiline rühmaviktoriin.

Rühmatöö on kogemusõppel põhinev aktiivõppe meetod, kus õppimine toimub teistega koostöös. Optimaalseks loetakse kuni kaheksaliikmelisi rühmi.

Raamistiku väljatöötamise aluseks oleme võtnud lähtekohad, mis soodustavad ja toetavad meie poolt ELU-projekti raames arendatava mängulise vormi kasutamist põhikooli ettevõtlusõppe tundides järgmistel põhjustel:

- Ajaliselt - Mängu läbiviimiseks (sissejuhatus, mäng, tulemuste kokkuvõte ning järeldused) peab mahtuma tavapärase klassitunni ajaraami sisse. Seega, kogu protsessile peaks kuluma maksimaalselt 40 min, arvestades selle aja hulka ka ca 10% reservaeaga, mida saab vajadusel paindlikult kasutada mängujärgse ühisarutrelu pikendamiseks.
- Kaasatus kogu klassile - Mäng toimub klassis moodustatud rühmade vahel (4-6 grupis)
- Rühmade moodustamine saab toimuda, kas õpetaja valikul, iseseisvalt (orgaaniliselt) või juhuslikkuse alusel. Ehkki iseseisvalt moodustatud rühmade puhul on osade sel viisil tekkivate gruppide motiveeritus ehk liikmetel on tugev soov olla just selle grupi liige ja kuuluda sellesse seltskonda, ei ole sel moel tõenäoline ühtlaselt kõrge motiveeritus kõigis gruppides ning vastukaaluks võib sel moel tekkida grupe, kus kõrge on ebakindluse määr. Seetõttu julgeme soovitada tõhusaima lahendusena, et gruppide valiku koostab õpetaja, lähtudes õpilaste isiksuse omadusest ja eesmärgist luuga ühtlaselt tugevad, kuid mitmekesised grupid. Eeldame, et sel moel võiks ka individuaalne grupisisene areng olla õpilaste jaoks kõige tõhusam.
- Mängu teema/küsimused on seotud ettevõtluse ja ettevõtlikusega, kuid temaatika ei peaks olema kitsalt majandusvaldkonna keskne. Teadmised ja arusaam ettevõtlus- ja ärivaldkonna toimimisest on mõistagi oluline, kuid mängus peaks olema eelis nendel õpilasgruppidel, kes oskavad luua seoseid ning olemasolevate teadmiste baasil (arutelu tulemusena) luua enda ja grupi jaoks uusi teadmisi.
- Selleks, et pakkuda mängulises vormis õpilastele ka uusi teadmisi, on küsimused vastusevariantidega. Igale küsimusele on neli vastusevarianti, mille hulgas on 1-4 õiget vastust.

- Küsimuste arv jääb vahemikku 8 – 12. Rühmaviktoriini korraldajal (õpetajal) peab jääma paindlik võimalus küsimuste arvu suurendada.
- Grupid otsivad vastuseid küsimusele ühise arutelu käigus. Kui grupis konsensust ei leita, on oluline fikseerida ka eriarvamusele jäänud mängija(te) vastus(ed).

3. Sidusrühmade ni jõudmine

Sidusrühmadena mõistame käesoleva projekti raames eelkõige vahetult õppeprotsessiga seotud osapooli ja isikuid.

Ehkki ettevõtluses on sidusrühma definitsioon laiem, hõlmates seoseid ja suhteid lõpptarbija, töötajate, konkurentide, laiemaga avalikkuse, tarne- ja logistikapartnerite, investoritega, kohaliku kogukonna, regulatiivsete institutsioonide jne (Freeman, 2010), on käesoleva projekti raames piiritletud sidusrühmad järgnevalt:

- klassi õpilased
- õpetaja(d)
- ettevõtlusõpet arendavad asutused ja isikud

Projektiga on mõistagi seotud ka ELU-projekti osalejad – juhendajad ning üliõpilased.

Nagu iga tõhusa õppeprotsessi eeldus, eeskätt rühmatöö vormis, on kahepoolne kommunikatsioon, nii on kahepoolne kommunikatsioon iseloomulik vajadus ka sidusrühmade jaoks, mis aitab kaasa seotud osapoolte informeerimisele ning suurendab kõigi protsessiosaliste informeeritust. Mis tähendab, et lisaks info ühesuunalisele liikumisele, on sisuline ootus kahepoolse kommunikatsiooni tekkeks. Käesoleva projekti raames väljendub see eelkõige arutelude ja dialoogi tekkimise ning läbiviimiseks nii õpilasgruppide siseselt, õpetaja ja grupi vahel ning samuti erinevate gruppide vahel.

4. Teaduspõhisus

Projekt lähtub põhikooli riikliku õppekava üldpädevustest ja konkreetsemalt ettevõtlikkuspädevusest. Riiklik õppekava toetab ainete lõimingut ning ettevõtlikkuspädevus suunab õppetegevust siduma päriseluga ning toetab õppija ennastjuhtivust. Üldpädevuste toetamine jääb tihti koolis ainealaste õpitulemuste saavutamise varju. Antud projekti ülesanne on luua õpetaja jaoks lihtsasti kasutatav materjal, mida siduda oma ainetunnis ettevõtlikkuspädevuse ja loovuse arendamisega. (Põhikooli riiklik õppekava, 2011)

Ettevõtlikkuspädevuse mudeli alusel on meie projekti fookus kolmel suunal. Loodav materjal arendab õppija oskuseid ja teadmisi väärtust loovas mõtlemises ja lahenduste leidmises, sotsiaalsete olukordade lahendamises ja enesejuhtimises. (Haridus- ja noorteamet, 2016)

Ettevõtlikkust arendavaid tegevusi ja meetodeid võib leida palju. Probleemkohaks võib õpetajal osutada just õige meetodi valimine. Haridus- ja noorteamet on koondanud info ettevõtlikkusõppe põhialuste ja erinevate meetodite kohta oma kodulehele. Koondatud info põhjal võib öelda, et materjale leiab palju kui sihtrühmaks on keskkooli õpilased, kuid põhikooli I, II, ja III kooliastmes on materjalide valik ja kvaliteet kesisem.

Euroopa sotsiaalfond on rahastanud erinevaid programme, mis ettevõtlikkuse õpet koolides süsteemsemalt toetavad. Näiteks on võimalik koolidel liituda ettevõtliku kooli võrgustikuga, mis pakub võimalust koolitada õpetajaid ja kasutada süsteemsemalt ettevõtlikkuse põhialuseid koolis ning lõimida neid ainealaste õppetegevustega. Haridus- ja noorteameti programm Edu ja Tegu arendab ettevõtlikkusõpet koolides.

Antud projekti raames loodav materjal toetub isemääramisteooriale, mis keskendub kolmele vajadusele - kompetentsus-, seotus- ja autonoomiatunne. Läbi rühmaviktoriini meetodi on õppijal võimalik saada grupis õppimise kogemus, mis toetab kuuluvustunnet. Avatud vastused ja arutelud toetavad kompetentsus- ja autonoomiatunnet. Õppijal on võimalik oma seisukohti öelda ja kaitsta, kuid samas saab ta ka toetuda rühmaliikmete teadmistele ja pädevustele, kui selleks peaks vajadus olema. (Decy & Ryan, 200)

5. Interdistsiplinaarsus

Meie meeskonda kuulub kutsepedagoogika tudeng, nüüdismeedia ja noorsootöö korralduse tudengid kui ka infotehnoloogia juhtimise, kehakultuuri ja matemaatika, majandusmatemaatika ja andmeanalüüsi tudengid.

Kuna meie projekti eesmärk on luua ettevõtlikkust arendav materjal ettevõtlus tunni raames, siis tuleb suureks kasuks meie meeskonnas olevad tudengid, kes puutuvad oma õpingute ajal kokku noorte arendamise, õpetamise, juhendamise kui ka inimese psühholoogiaga. Kutsepedagoogika ja noorstöö korralduse õppekavade eesmärk ongi luua nii tudengit kui ka õpilast toetavate teadmiste ja praktiliste oskuste, kui ka vajalike tööharjumuste ning hoiakute kujunemist. Noorsootöö korraldaja eesmärk on ka keskenduda professionaalsele arengule kui ka valdkonna arendamisele, mis eeldab tihedat koostöö oskust. Välja toodud oskuseid soovimegi oma rühma viktoriiniga õpilastes arendada.

Kuna antud projekti loomiseks kasutame erinevaid õppematerjale, siis tuleb suureks abiks nii kriitiline mõtlemine, kui ka analüüsimeetodide kasutamine ning meeskonna juhtimine. Antud omaduste kujundamine on kindlasti eesmärgiks meie kõikides õppekavades.

Meie rühma viktoriini luues panustame kõik antud projekti oma kogemuste, teadmiste ja silmaringiga. Viktoriini küsimuste väljatöötamiseks vajame me erinevate kogemuste ja teadmistega meeskonna liikmeid, et küsimused oleks õpilastele eakohased, kuid arutlust soosivad.

6. Projekti tegevuskava ja projektirühma tulemused

ELU projekti töörühm kohtus esmakordselt nii 1. kui ka 2. ELU loengutes septembrikuu jooksul. Üsna kiiresti selgus, et projekti töörühma liikmete ajakava on erinev ning tihe, seega oli alguses suur väljakutse leida ühiselt sobivaid aegu kohtumisteks, ühisteks aruteludeks ning projektitööde koostamiseks.

Suhtluskanalitest prooviti esmalt nii TLU e-maili ning Google Spaces funktsionaalsust, kuid seejärel valiti suhtluskanaliks siiski Facebook *messenger*i chat-funktsionaalsus ja videokõned, kuna see kanal oli rühmas kõige levinuim ja selle abil info jagamine tundus operatiivsem.

Suur osa ajast kulus alguses ELU õppeaine teistele kodutöödele, mille kõrvalt kohtus töörühm lisaks ka ELU projekti töösse panustamiseks. Selle käigus läbis töörühm ka kõik Bruce Tuckman'i grupidünaamika

arenguetapid (loomine, kujunemine; konfliktid ja tormilised muutused; kohanemine; sooritus ja koostööle tuginev tegevus).

Projekti tegevuskava algusetapp sisaldas endas ELU õppeprogrammi ja oodatava tulemusena tutvumist - seda nii iseseisva analüüsi, grupidiskussiooni ning ka õppejõududega konsulteerimise käigus. Seejärel analüüsisid töörühma liikmed teisi ettevõtlikusega seotud õppematerjale, mis veebiruumist kättesaadavad olid. Järgnesid ELU projekti idee genereerimise ajurünnakud, mille käigus analüüsi olemasolevaid õppematerjale ettevõtlikkuse arendamiseks, hinnati nende positiivseid aspekte ning ka vajakajäämisi. Töörühma liikmed arutlesid koos tulenevalt enda õpitavate erialade ning ka senise elukogemuse vaatest, milliseid ettevõtlikkust toetavaid teadmisi võiksid III kooliastme õpilased juurde arendada, mis toetaksid neid tulevikuoskuste arendamisel.

Analüüsi ja ideede genereerimise tulemusena valiti ELU projekti ideeks temaatiline rühmaviktoriin, mille osas jätkusid konkreetsemad ajurünnakud: viktoriini läbiviimise kontseptsioon, et see oleks õpilastele kaasahaarav ning samas ka arendav; viktoriini küsimuste ülesehitus; viktoriini testimine. Viktoriini testisime ühes üldhariduskoolis ning saadud tagasisidest lähtuvalt tegime vajalikud muudatused oma materjalides. Viktoriin sai üles ehitatud Classtime veebikeskkonnas, kus see on kõigile kättesaadav.

7. Kasutatud materjal

Freeman, R. Edward "Strategic Management: A Stakeholder Approach", Cambridge University Press 2010, ISBN 0521151740

Tuckman, Bruce "Gruppide arenguetapid". Kasutamise kuupäev: 15.10.2023, allikas Wikipedia <https://et.wikipedia.org/wiki/Grupid%C3%BCnaamika>

Põhikooli riiklik õppekava. (2011) RT I, 23.04.2021, 10. Kasutamise kuupäev: 15.10.2023, allikas <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021010>

Deci & Ryan (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. 55, 68-78.

Haridus- ja noorteamet. Ettevõtlusõpe. Kasutamise kuupäev: 15.10.2023, allikas <https://harno.ee/ettevotlusope#-ettevotlusseiklus>

TEGEVUSKAVA

Tegevused	Tähtaeg	Vastutaja(d)
Esimesed kohtumised, töörühma liikmetega tutvumine, edasise suhtluskanali valimine	September	Kogu töörühm
ELU õppeprogrammi ja oodatava tulemusega tutvumine: <ul style="list-style-type: none"> • iseseisev analüüs • grupidiskussioonid • õppejõududega konsulteerimine 	September	Kogu töörühm
Teiste ettevõtlikkusega seotud õppematerjalide otsimine ja analüüs	September	Kogu töörühm
ELU projekti ideede genereerimine, erinevate teemavariantide analüüs ning hindamine	September	Kogu töörühm
Projekti teema lõplik valik (temaatiline rühmaviktoriin)	Oktoober	Kogu töörühm
Projekti teemapüstituse detailsem analüüs, toetava kirjanduse otsimine	Oktoober	Kogu töörühm
Viktoriiniküsimuste ettevalmistamine koos vastusevariantidega (iga liige mõtleb 1-2 küsimust)	Oktoober- November	Kogu töörühm individuaalselt
Vahekokkuvõtte ning esitluse koostamine	15.oktoober	Kogu töörühm
Vahekokkuvõtte ettekanne vahenädalal	24.oktoober	Kogu töörühm
Vahenädala ettekande tagasiside analüüs ja vajadusel edasiste tegevuste kohendamine	Oktoober	Kogu töörühm
Eelnevalt ettevalmistatud küsimuste analüüs ning temaatilise viktoriini esialgse variandi kokkupanek (sealhulgas juhendi koostamine)	November	Kogu töörühm
Esialgse rühmaviktoriini testimine õpetajatega ning tagasiside kogumine	November	Kogu töörühm

Õpetajate tagasiside analüüs ning vastavalt sellele temaatilise rühmaviktoriini täiendatud versiooni koostamine	November	Kogu töörühm
Täiendatud rühmaviktoriini testimine kooliõpilastega, tagasiside kogumine nii õpilastelt kui ka õpetajatelt	November	Kogu töörühm
Viktoriini testimise tulemuste analüüs ja edasiste tegevuste planeerimine, vajadusel rühmaviktoriini täiendamine ning uuesti testimine	November	Kogu töörühm
Kogu projekti portfoolio koostamine (ELU projekti ülene, kõik töörühmad)	Detsember	Kogu töörühm
Õpikogemuse reflekttsiooni koostamine	Detsember	Kogu töörühm individuaalselt
Kogu projekti tutvustava ettekande koostamine esitluspäevaks	Detsember	Kogu töörühm
Projekti lõpuesitlus	Jaanuar 2024	Kogu töörühm

REFLEKSIION ELU ÕPPEAINES

Aleksandra Laane

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Liitusin projektiga kuna olen ise kogenud, kuidas õpetajate juhendamisel ettevõtlikkus muutub edaspidiseks julguseks ja huviks, mis loob erinevaid võimalusi. Lisaks olen ise põhikooli matemaatika õpetaja ja mulle tundus, et antud projekt läheb kokku minu tegevusalaga.

Ootasin projektist uusi teadmisi ja võimalusi kuidas luua ettevõtlikusega seotud materjale. Soovisin leida võimalusi, kuidas ettevõtlikkuse õppimist ja matemaatika tundi lõimuda.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonnaliikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Algselt oli palju segadust, mida põhjustas enamasti see, et me ei leidnud kohe ühist platvormi, kus oleks kõigil mugav suhelda. Hiljem leides ühise platvormi hakkas meeskonnatöö paremini sujuma. Koduste tööde lahendamiseks leppisime kokku kõigile sobiva aja ning saime kokku videosilla teel. Algselt kui kodutööde maht polnud kuigi suur, siis jagasime ülesanded ära ja tegime ühiskõne ajal kodutööd valmis. Vaatasime üksteise tööd üle ja andsime nõu mida lisada või mida parandada. Edaspidi, kui kodutööde maht suurenes, siis leppisime kokkusaamisel kokku iga ühe ülesanded arvestades liikme tugevusi ning tegime oma ülesande iseseisvalt lõpuni leppides kokku kodutöö valmimise aja. Lõpuks jälle vaatasime üksteise tööd üle ja andsime nõu enne kodutöö esitamist.

Täpseid grupiliikmete kohustusi või vastutusi välja meil ei kujunenud, grupitöö toimus orgaaniliselt. Vastuolude puhul arutasime plussid ja miinus koos läbi ja jõudsime ühisele otsusele. Usun et kindlaid grupiliikmete kohustusi või vastutusi meil välja ei kujunenud, sest keskendusime enamasti kodutööde lahendamisele ja materjalide loomisele ning ei pannud rõhku grupidünaamika kujunemisele.

Isiklik areng *Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetset teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?*

ELU- projekti kokkusaamistelt sain avardada oma silmaringi seoses ettevõtlikkust arendavate mängude ja materjalidega. Kodutööde lahendamisel pidime analüüsima erinevaid juba loodud materjale, mis arendas nii analüüsi võimet kui ka andis aimduse kui palju juba materjale on loodud ja miks neid pigem vähesel määral kasutatakse. Selle

kaudu saime oma grupiga aru, et peaksimegi keskenduma konkreetselt ühele tunnile või ainele, et oleks lootust, et meie materjale kasutatakse. Kuigi meie materjale saab hõlpsasti lõimuda pea kõigi ainetega. Kõige keerulisem oli aru saada, kas materjali loomise idee on ammendav.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitud annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

Olen saanud kogemuse kuidas ettevõtlikkust ainetega lõimuda, mis annab kindlasti võimaluse mulle kasutada seda kogemust ka praktikas matemaatika ainega seotult. Mul on hea meel meie grupiliikmete panuse üle ja et meile ei sattunud liikmeid, kellele poleks antud projekt huvi pakkunud. Soovitus oleks, et anda tudengitele märku, et kodutööde eesmärk on ikkagi toetada projekti loomist ja selgitada täpsemalt, et oma grupi eesmärgiga võib juba alguses tegelema hakata.

Kaisa Kaljuma

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Liitusin projektiga, kuna soovin panustada Eesti noorte paremasse tulevikku ning seetõttu on antud teema mulle väga oluline. Arvan, et ettevõtlikkus on üks edukuse saavutamise alustaladest, mille õpetamisele võiks suuremat rõhku pöörata juba alates põhikoolist. Võime ideid genereerida ning neid ka ellu viia, näha probleeme ning suutlikkus neid lahendada - usun, et need on vaid mõned ettevõtlikkusega seonduvatest oskustest, mis on noortele tulevikus läbi lõõmisesel ja enda unistuste saavutamisesel võtmetähtsusega.

Ootuseks oli tõsta enda teadmisi ning silmaringi ettevõtlikkuse arendamise meetodikatest kooliõpilastele.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonnaliikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Alguses oli väljakutseks leida grupikaaslastega kontakt ja ühine sünergia, kuna kõik grupiliikmed ei saanud 1.loengus osaleda ning grupiliikmete esimene tutvumine seetõttu venis. Mõne aja möödudes leidsime ühiselt sobiva suhtlisdünaamika ning tekkis ka rütm kodutööde sooritamise osas. Kõik liikmed püüdsid panustada võttes arvesse nende tugevusi ja kui keegi jäi hätta, siis teised grupiliikmed püüdsid omalt poolt toetada ning aidata. Grupidünaamika kujunemist võis mõjutada ka alguse segadus, et mis on vajalikud kodutööd ja tähtajad ning kas-kuidas need kodutööd on seotud ELU projekti teemaga. Kodutöödega seonduvalt oli grupikohtumiste ja individuaalsete ülesannete lahendamiseks panustatud aeg väga mahukas - ELU projekti idee arendamisele lisaks olid ka tundides antud kodutööd ajamahukad.

Isiklik areng Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetselt teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?

ELU projekti aine käigus tutvusin, milliseid õpilaste ettevõtlikkust arendavaid materjale on seni loodud ning kuidas koolilasteni ettevõtlikkust arendavaid teadmisi püütakse tuua. Sain teada nii erinevatest õppematerjalidest kui ka meetodikatest, mängulisematest kui ka akadeemilisematest. Samuti oli silmiavav erinevate digilahendustega tutvumine, mida sarnaste õppematerjalide loomiseks on varasemalt kasutatud ja kui palju tasuta keskkondi ja lahendusi juba praegu pakutakse.

Huvitav kogemus oli grupidünaamika kujunemine, kuna minu jaoks oli see erinev võrreldes senise töökeskkonnas kogetuga. Võiduks loen, et võttes arvesse meie grupiliikmete erinevat tausta, leidsime siiski idee kooliõpilastes ettevõtlikkust toetava õppematerjali loomiseks ning meil õnnestus seda ka rakendada.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitud annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

Projekti lõpetan positiivse ning sooja tundega. Selle loengu õppeperiood oli keeruline ja projekt ning kodutööd nõudsid väga palju aega ja energiat, kuid jõudsimme selle käigus torede ideeni, mis laste koolitunnid ehk natuke põnevamaks ja vaheldusrikkamaks teeb. Samuti oli värskendav kohtuda ühistes loengutes teiste erialade kaasüliõpilastega, kes kõik olid erineva tausta ja kogemusega (mitte minuga samast IT valdkonnast) ning kellega me muidu ülikoolis ei tutvuks.

Tulevikuks võtan kaasa laienenud silmaringi ning kogemuse, kuidas ettevõtlikkust toetavaid oskusi-teadmisi-maailmapilti juba varakult ka lasteni tuua. Sellest tulenevalt oskan ka ise lapsi tulevikuks valmistumisel toetada.

Projekti lõppedes ja projektile ning kursusele tagasi vaadates mõistan, et tegelikult oli iga loengu kohtumine ja kodutööd ettevalmistus ELU projekti idee välja mõtlemisele ning arendamisele. Kohtumiste ja kodutööde abil loodi õpilastes vajalik teadmiste vundament, millele tuginedes ettevõtlikkust arendavaid koolimaterjale ka ise välja mõelda ning luua. Soovitusena juhendajatele võikski just seda osa loengukohtumiste käigus rohkem lahti selgitada, et üliõpilasteks tekiks tervikpilt ning ülevaade ootustest ehk pisut sujuvamalt. Samuti ajasurve oli minu hinnangul kohati liiga suur, kuna kõigi kodutööde ja ELU projekti idee välja töötamiseks oli aega napid 2.5 kuud.

Kaire Tobias

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Liitusin projektiga, kuna projekti teema kattus ka minu tööalase huviga. Tutvuda rohkem ettevõtlikkust arendavate materjalidega ning võimalustega, kuidas ettevõtlusõpet üles ehitada valikainena. Õppematerjalide loomine tundus huvitav väljakutse ning lootsin kasutada loodavaid materjale ka enda koolis. Ootused projektile olid, et saan projekti käigus omandatud teadmisi kasutada ära tööalaselt. Soovisin avastada ühelt poolt uusi huvitavaid ideid, kuid näha ka juba täna hästi toimivaid lahendusi.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonnaliikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Meie grupis oli 6 liiget. Grupi tööle saamine võttis meil veidi aega. Algselt oli palju segadust ning see mängis rolli ka grupi dünaamikas. Kuna ma ise ei saanud esimesel kohtumisel osaleda, olin maha jäänud juba infost ning puudus arusaam, miks ja kuidas grupid töötama peavad ning kuhu jõudma peavad. Projekti tegevused olid vägagi intensiivsed ja nõudsid ka grupilt mitmeid kohtumisi ja arutelusid, et jõuda koostöös kokkulepete ja eesmärgini. Kui tööülesanded olid jagatud, siis grupi liikmed panustasid kõik ülesannete täitmisesse. Arvestades aga piiratud aega, ülesannete rohkust ja inimesi erinevatelt erialadelt ja kogemuste erisust, siis grupi arengus jäime ilmselt siiski kujunemise faasi. Selle jaoks, et sellest faasist välja jõuda piiratud aja ja muude ressurssidega, oleks vaja olnud selgemaid juhiseid ja eesmärkide seadmist, grupi arengule eraldi aja võtmist, grupile juhi määramist või kokkupuutepunkte ka muudes teemades.

Isiklik areng *Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetselt teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?*

Tutvusin projekti käigus erinevate ettevõtlikkust arendavate keskkondade ja õppematerjalidega. Sain katsetada keskkondi ja analüüsida tegevusi ja nende mõju. Suurimaks raskuseks oli oma rolli mõtestamine kogu protsessis. Projekti eesmärk oli õppematerjali loomine, ja me saime tutvuda sellega, mis eelnevalt loodud. Kuid eelduseks ise materjali loomisele, on piisav pädevus, kuidas ehitada üles ainetundi, riikliku õppekava tundmine ning mitmete muude materjalide läbi töötamine. Erinevate erialade tudengite kaasamine ilmselt seda pädevuse eeldust oleks pidanud leevendada, kuid samas saatis loomeprotsessi pidev segadus, et kuidas ja kuhu jõuda ning kuidas tagada see, et me ei jää pinnapealseks ning ei loo asja, mida juba on tehtud mitmeid kordi.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitused annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

Ma lõpetan projekti tänulikuna oma grupiliikmetele, kes täitsid oma võetud ülesandeid ja viisid kurssi infoga ning hoidsid reel tähtaegadega. ELU kursuse juhendajatele annaksin soovitusena tuua igal kohtumisel grupid oma fookusega lõppeesmärgi juurde ja võtta aega mõtestamiseks, miks erinevaid ülesandeid tehakse ja kuidas see aitab kaasa lõppeesmärgini jõudmisele.

Pauline Puusepp

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Üldjuhul luuakse paralleele ettevõtluse ning ettevõtlikkuse vahel, mis loob üldise vale arusaama ettevõtlikkuspädevusest. Projektiga liitudes olid minu teadmised ettevõtlikkusest kasinad. Peamiselt liitusin projektiga huvist, kuna see teema isiklikult kõnetas mind. Isiklikult puudusid minul tunnid ettevõtlikkusest põhikooli viimases astmes. Minu eesmärk projektiga liitudes oli tutvuda juba olemasolevate materjalidega ning anda oma panus uue materjali loomisel läbi oma teadmiste ning kogemuste.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonnaliikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Isiklikult ühte kindlat rolli meeskonnas töötades tegelikult välja ei kujunenud. Rühmas oli nii aktiivsemaid kui ka tagasihoidlikke isikuid, kuid rühmatöö toimus siiski tervikuna. Grupidünaamika oli kokkuvõttes kokkuhoidev ning toetav. Peamine vastuolo rühmatöös oli ühise tööaja leidmine ning koduste tööde koostamine. Ajapuuduse ning erialade erinevuste tõttu toimus paljude tööde koostamine kiirelt ning viimasel hetkel. Positiivse aspektina võin tuua, et ELU aine alguses oli nägemus tööde koostamisel ühine- töömahu võrdne jaotamine grupiliikmete vahel ning vastutab tervikuna rühm, mitte üksikisik.

Isiklik areng *Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetselt teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?*

Töö protsessis sain tutvuda erinevate olemasolevate õppematerjalidega, veebilehekülgedega, kuid seotus meie õppe eesmärkidega jäi pigem segaseks. Luua materjali, mis on piisavalt adekvaatne ning vastab nõuetele on ajapiiranguga keeruline. Selliste mahukate projektide puhul on aja ning rühmatöö planeerimine on tohutult oluline.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitused annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

Isiklikult olen rahul meie meeskonnatöö lõpptulemusega. Juhendajatele soovitaksin rohkem lahti mõtestada projekti eesmärk, suunad, lõpptulemus jne, kuna see tekitab palju sisemist segadust projekti liikmetele.

Rivo Saarna

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Teema – ettevõtlikuse arendamine ja õpetamine koolides kõnetas seoses oma lastega, kes on selle osa koolis juba läbinud või läbimas. Põnev ja haridusteel kahtluseta vajalik teema, kuhu tundus võimalik lisada enapoolset sisendit ja läbi selle ka ise õppida, uusi kogemusi saada.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonnaliikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Tööjaotus ja grupi tööviime kasvas koos sellega, kuidas liikusime eesmärgi poole. Hea oli tunda, et ühel hektel, kui ettevõtlusmängu ülesandepüstitus ja fookus oli selge, toimis grupitöö ladusalt, grupiliikmeid innustades, toetades ja ühiselt panustades. Teatavat ebakindlust võis täheldada vaid päris rühmatöö algusfaasis, aga vastuolusid, veel enam konflikte, meie grupis ei olnud. Töömaht oli üle keskmise mõõdukas, mis tagasivaadates oli põnev ja innustav teekond.

Isiklik areng *Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetset teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?*

Meie grupitöö lähtekohana defineerisime analüüsiva eeltöö käigus kolm peamist omadust/eesmärki/suunda, mida ettevõtlikkusõppe all lastega ennekoike silmas peame. Need on initsiatiivkus, loomingulisus ja meeskonnatööoskus. Need kolm märksõna said grupitöös omamoodi pealisülesandeks, mis hoidsid meid kursil ja aitasid leida vastuseid, kui otsisime lahendusi.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitud annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

On põhjust usaldada grupitöö jõudu, potentsiaali ja meeskonnatöö sünergiaid. Ettevõtlikus ja ettevõtlikuse arendamine, eeskätt ka selle metoodika alusel, milleni grupitöös jõudsime, on põnev, isiksust arendav teema.

Ees- ja perekonnanimi: Kätlin Kruus

Sissejuhatus *Miks liitusite projektiga? Millised olid Teie ootused?*

Liitusin projektiga, sest ei saanud kohe alguses projekti mida tahtsin. Pidin valima teise variandi, kus oleks veel kohti. Lõpuks osutus antud projekt valituks, sest polnud ise varasemalt ettevõtlusega kokku puutunud ja mõtlesin, et saan ka ise siin projektis uusi teadmisi. Ootused projekti osas olid peamiselt seotud grupiliikmetega, et kuidas ja kas koostöö hakkab sujuma uute inimestega.

Meeskond, rollid ja isiklik panus *Kirjeldage oma rolli meeskonnas. Kuidas sujus grupidünaamika ja koostöö? Kui kogesite vastuolusid, siis kuidas lahendasite neid rühmas? Kuidas hindate enda ja meeskonna liikmete panust? Miks teie arvates selline grupidünaamika välja kujunes?*

Meeskonna rolli oli meil ühtlaselt ära jagatud ja tegime paljusid asju koos. Koostöö on algusest peale sujunud hästi. Alati kuulasime kõigi pakkumised ära, mis ideed kellelgi on. Vastuolusid meie grupis ei tekkinud, pigem olime alati ühel meelel ja saime üksteisest hästi aru. Meie rühmas oli ka kõigi rühmaliikmete poolt panus võrdne ja kõik tegid piisavalt tööd ning olid üksteisele abiks. Meie grupidünaamika kujunes välja väga kiiresti, tänu kolmele magistri tudengile kes kohe ohjad haarasid ning meid ülejäänusid ka endaga suhtlema panid. Mida aeg edasi seda vabamalt ja julgemalt on kõik vestlustes osa võtnud ja julgelt oma plaane välja toonud.

Isiklik areng *Mida projekti käigus õppisite (sh konkreetselt teie tegevusega seotult)? Millised kogemused olid kõige olulisemad? Millised olid raskused ja võidud? Mida teeksite tulevikus teisiti?*

Arvan, et üks peamine asi mida õppisin oli koostöö võõrate inimestega ning samuti polnud varem nii suure grupiga koostööd pidanud tegema. Kindlasti see projekt avas mul silmi ka ettevõtluse valdkonnas ning saime uusi materjale ja platvorme mida tulevikus kasutada õpilaste peal. Üldplaanis jäin väga rahule meie projekti lõpp tulemusega ja usun, et lõime suurepärase materjali. Raskeks tegi kogu projekti juures ilmselt sobivate aegade leidmine grupiliikmetega ja üleüldiselt aja planeerimine muude kohustuste kõrvalt.

Kokkuvõte *Milliste tunnete ja mõtetega lõpetate projekti? Mida võtate tulevikuks kaasa? Millise hinnangu ja soovitusid annaksid ELU kursuse juhendajatele/arendajatele?*

Olen tänulik oma grupiliikmetele, kellega oli väga meeldiv koostöö ning tunnen, et saime üldplaanis oma projektiga väga hästi hakkama. Juhendajatele soovitaksin edaspidi rohkem lahti seletada projekti lõpp eesmärgid, sest meie grupil läks päris kaua aega enne, kui aru saime mis on lõpp eesmärk ja kuhu me suuresplaanis peaksime jõudma. Üldplaanis jääb soe mälestus nii projektist endast kui ka oma grupiliikmetest.

LISAD

Loodud materjalid

Juhend - Õpilaste ettevõtlikkust arendav rühmaviktoriin Classtime veebikeskkonnas.

Ettevalmistavad tegevused:

- Konto loomine Classtime veebikeskkonda (vt Classtime juhendit)
- Küsimustiku lisamine oma kogusse:
<https://www.classtime.com/share/833ab3f8-cb2c-40ab-b40c-47404d2fd9bd?token=a9bba1433874e1747a575774bb5ff073dae295b4c5cf221ddd669ec41cc6d779>
- Tunniks küsimuste välja valimine
- Vajadusel õpilastele nutiseadme tagamine. Rühma peale 1 nutiseade.

Tunnis:

- Tee tundi sissejuhatus (vt. tunnikava).
- Jaota õpilased neljaliikmelistesse rühmadesse.
- Jaga rühmaliikmetele rollid: esitleja, oponent, aja jälgija, kõigi hääle kuuldavaks tegija.
Esitleja - esitab suuliselt rühma poolt valitud vastuse koos argumentidega.
Oponent - valib esialgu alati teistest rühmaliikmetest erineva vastuse ja argumenteerib, miks see vastus võiks olla õige.
Aja jälgija - jälgib aega, et vastus oleks õigel ajal edastatud ja arutelud liiga pikaks ei läheks.
Kõigi hääle kuuldavaks tegija - jälgib, et kõik rühmaliikmed on saanud arutus sõna.
- Ava Classtime veebikeskkond ning jaga õpilastega koodi, et nad saaksid rühmaviktoriiniga liituda.
- Aktiveeri küsimused õpilastele ükshaaval.
- Alusta esimese küsimusega. Rühmadel on aruteluks aega kuni 3 minutit. Esialgne vastus tuleb anda Classtime keskkonnas.
- Õpilased vastavad 1.küsimusele (näed õpetaja vaatest kui kõik on vastanud).

Kui kõik on vastanud, siis "näita tulemusi õpilastele" ning anna igale meeskonnale sõna, et nad enda vastust selgitaksid. Osade küsimuste puhul ei ole valesid vastuseid - küsimuse vastuse korrektsus sõltub vastuse argumenteerimise oskusest.

- Õpilased saavad kohest tagasisidet õpetajalt. Lisainfo ja selgitused küsimuste vastustele vt õpetajale mõeldud küsimuste lehel.
- Jätka järgmise küsimusega.
- Viimase küsimusena esita tagasiside küsimus.
- Refleksioon tunnis õpitu ja kogetu kohta.

×

SESSIOONI SEADED ☆

General ^

 Sega vastusvariandid Sega vastused iga küsimusele.	☐	 Kuva vastused koheselt Kuva vastused peale iga küsimuse esitamist.	☐
 Sega küsimused Sega õpilastele näidatavate küsimuste järjekorda.	☐	 Luba ainult üks katse küsimuse kohta Õpilased ei saa enam redigeerida nende vastusi.	☐
 Luba osaline hindamine Selected scoring method: All or no points ▼	☐	 Sessiooni Taimer Sea sessioonile ajalimit (õpilase kohta). <input type="text" value="0"/> min.	☐
 Luba samm-sammuline režiim Kuva küsimusi samm-sammult kindlas järjekorras.	☐	 Session Scheduler Limit the exact time when students can join. Session opens at Any time Session ends at Any time	☐
 Tagasiside sessiooni kohta Aktiveeri õpilaste küsitlust - peale kõikidele küsimustele vastamise lõpetamist küsitaskse nendelt tagasisidet ja arvamust õppetunni kohta.	☐		
 Enhanced student login control Prevent account sharing by asking for your approval when logging in from another browser.	☐		
 Log out when handing in When students hand in their session, they are immediately logged out.	☐		

 Collaborative Challenges ▼

 Safe Exam Browser ▼

▶ Jätka

Vajuta: Jätka.

KÜSIMUSTE KOGUMIKUD SESSIOONID CLASSES Search curriculum...

What's new? Abi Premium Basic

Session: "Ettevõtlusõpetus - Õpilaste ettevõtlikkust arendav rühmaviktoriin"

Seaded Lõpp

ÕPILASED VÕRGUS 0 / 0 Deaktiveeri kõik küsimused Näita tulemusi õpilastele

Sorteeri Name	Options	26 punktid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26

Use 'Options' to personalize settings for one or multiple students (e.g. Read Aloud or Teacher-Student Chat).

Oota kuni õpilased sessioonikoodiga 2D6W6P liituvad.
Vahepeal vaata, kuidas võiks sinu sessioon välja näha:

Alusta eelvaadet

Deaktiveeri kõik küsimused

KÜSIMUSTE KOGUMIKUD SESSIOONID CLASSES Search curriculum...

What's new? Abi Premium Basic

Session: "Ettevõtlusõpetus - Õpilaste ettevõtlikkust arendav rühmaviktoriin"

Seaded Lõpp

ÕPILASED VÕRGUS 0 / 0 **Deaktiveeri kõik küsimused** Näita tulemusi õpilastele

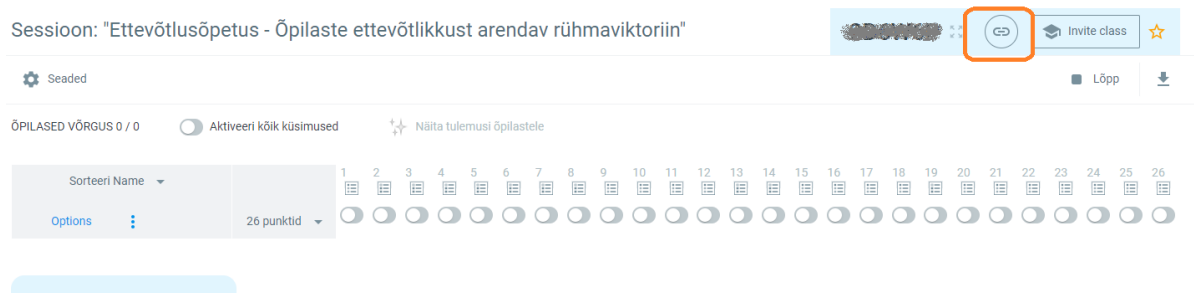
Sorteeri Name	Options	26 punktid	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26

Use 'Options' to personalize settings for one or multiple students (e.g. Read Aloud or Teacher-Student Chat).

Oota kuni õpilased sessioonikoodiga 2D6W6P liituvad.
Vahepeal vaata, kuidas võiks sinu sessioon välja näha:

Alusta eelvaadet

java küsitluse linki õpilastega.

Aktiveeri edaspidi küsimused õpilastele ükshaaval.

Õpilased vastavad 1.küsimusele - näed õpetaja vaatest, kui kõik on vastanud).

Kui kõik on vastanud, siis "näita tulemusi õpilastele" ning anna igale meeskonnale sõna, et nad enda vastust selgitaksid. Osade küsimuste puhul ei ole valesid vastuseid - küsimuse vastuse korrektsus sõltub vastuse argumenteerimise oskusest.

Tunnikava

Kool ja õppekava: Tallinna Pääsküla Kool; Põhikooli III astme riikliku õppekava valikained.	
Mooduli nimetus:	Ettevõtlusõpetus
Tunni teema:	Õpilaste ettevõtlikkust arendava rühmaviktoriini läbiviimine.
Sihtrühma kirjeldus:	Nominaalõppeajaga põhikooli III astme 7-9 klassi õpilased.
Tunni eesmärk (eesmärgid) - milliste õppija teadmiste, oskuste ja vilumuste kujunemist taotletakse.	Õpetusega taotletakse, et õppija rakendab rühmaviktoriini käigus ettevõtlikkus- ja digipädevust ning teadmisi ettevõtlusõppest, mille toel kujuneb ettevõtlik hoiak.
Õpiväljundid	Õppijad lahendavad õpikeskkonnas Classtime meeskonnatööna rühmaviktoriini käigus etteantud ülesandeid. Õppija selgitab, arutab, lahendab küsimusi meeskonnasiseselt.
Hindamine/ tagasiside (kirjeldus)	Tunni läbiviimisel kasutatakse kujundatavat hindamist. Viktoriini protsessis õpetaja juhendab, täiendab ning jagab suuniseid. Tagasisdestamisel annab õpetaja kujundliku ülevaate meeskonnatöö sujuvusest, edukusest ning tunni sooritusest.
Meetod(id)	Rühmatöö-õpilaste tööühm töötab läbi esitatud küsimuse, avatud arutlus- arvamuste ning vastuste esitamine kaasõpilastele ning õpetajale.
Tunni varustus	Arvuti, projektor-ekraan, stopper, nutitelefon, paber, kirjutusvahend.

Lisainformatsioon tunni kohta		Rühmaviktoriini ajaline kestus on 45 minutit. 2*45 minutilise tunnipaari korral suureneb küsimuste maht. Tunni eelduseks on teadmised ettevõtlusest, ettevõtlikkusest ning sellega seonduvatest võtmepädevustest (Ettevõtlikkuspädevus, meeskonnatöö pädevus). Tunni eelduseks on digitehnoloogia, kuna õppetund viiakse läbi digikeskkonnas (Classtime).	
Tunni käigu kirjeldus			
Tunni etapid	Aeg, min	Õpetaja tegevus	Õpilase tegevus
I (Sissejuhatus)	5 min	Tervitamine! Kohaloleku kontrolli teostamine. Tutvustada eesootavat tunni eesmärki ning ülesannet. Õpilaste suunamine töörühmadesse, suuniste jagamine.	Tervitamine! Häälestamine tunniks ja tähelepanu koondamine õppetööks. Töörühmaga tutvumine, rollide ning tööülesannete jaotamine (kirjutaja/ vastuse andja grupi nimel/ aja jälgija/ osapoolte häälte vastutaja)
II (sisuosa)	35 min	Õpetaja küsib õpilastelt etteantud viktoriiniküsimusi. Õpetaja modereerib arutelu (ajapiirang 3-5 min.) Vastuste õigsuse kontroll ning punktide jaotamine viktoriini juhendi alusel. Avatud arutlus õpilastega.	Vastuste leidmine meeskonnatööna. Vastuste, põhjenduste eriarvamuste esitamine. Argumenteerimine Märkmete tegemine, arutluses osalemine.
III (lõpetamine)	5 min	Õpiväljundite sõnastamine, üldine tagasiside tunnile. Punktide kokkulugemine ning sooritustaseme tagasiside tagastamine. Õpilastelt refleksiooni küsimine (mida te selle viktoriini käigus õppisite? kuidas sujus grupitöö?)	Tunni tagasisidestamine ning teadmiste kinnistumine. Reflekteerimine Vaba vestlus Teoreetiliste teadmiste kaasamine ja rakendamine järgnevatel õppetundidel.

		Järgmiste õpieesmärkide püstitamine ning olemasolevate uute teadmiste kaasamine uutesse õppetundidesse	
--	--	--	--

Viktoriini küsimused

1. Eestis tegutseb kokku ~130'000 äriettevõtet ja ~20'000 füüsilisest isikust ettevõtjat. Kui suur on keskmine töötajate arv kõigi Eestis tegutsevate ettevõtete peale kokku?

- 180 töötajat
- 50 töötajat
- 18 töötajat
- 5 töötajat

Selgitus:

Tänaseks on ettevõtte keskmine töötajate arv oluliselt vähenenud ning kõigi Eesti ettevõtete peale keskmiselt on see 5 töötajat (2019. aasta andmed). Enam, kui 80% Eesti ettevõtetes ongi ainult üks töötaja või ei olegi ettevõttel töötajat ning teenust osutab ettevõtte omanik, kes maksab võimalusel endale kord aastas ettevõtte kasumist dividendi.

Üle viiekümne töötaja on vähem kui 1% Eesti ettevõtetes.

18 töötajat oli Eesti ettevõtetes keskmisena 1995. aastal.

2. Millised on peamised omadused ja oskused, mida ettevõtjad peaksid omama või arendama, et olla edukad ja miks? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- **Loovus ja innovatsioon:** Ettevõtjad peavad suutma mõelda väljaspool traditsioonilisi piire ja leidma uusi viise probleemide lahendamiseks ning toodete ja teenuste arendamiseks. Loovus võimaldab neil eristuda konkurentidest ja pakkuda unikaalseid lahendusi.
- **Ettevõtlikkus ja riskijulgus:** Ettevõtjad peavad olema valmis võtma riske ja taluma ebakindlust. Nad peavad olema valmis proovima uusi ideid ja võtma vastu võimalikke tagasilööke. Ettevõtlikkus aitab neil saavutada edu ka muutuv keskkonnas.
- **Juhtimisoskused ja meeskonnatöö:** ettevõtjad peavad suutma juhtida oma ettevõtet tõhusalt, olenemata selle suurusest. Juhtimisoskused hõlmavad strateegilisi planeerimist, otsuste langetamist ja ressursside tõhusat haldamist. Samuti on oluline oskus luua ja juhtida tugevat meeskonda.

3. Kuidas saaksite leida inspiratsiooni ja õppida teistelt ettevõtjatelt, et parandada oma ettevõtlusoskusi?

- Loe raamatuid
- Vaata YouTube'i videoid.
- Liitu ettevõtlusalase võrgustikuga või osale koolitustel.
- Jälgi sotsiaalmeedias ettevõtlikke influencer'eid
- Ei tunne, et mul oleks vaja inspiratsiooni.

4. Kohvikuäri - Mõtiskle ning selgita, mida teeksid?

Kujutage ette, et teie kool asub linnas, kus paljud inimesed armastavad kohvi juua. Viimasel ajal on kohvikute populaarsus kiiresti kasvanud. Kuidas arvate, et saaksite alustada edukat kohvikut? Milliseid aspekte peaksite arvesse võtma, et see ettevõte oleks edukas?

Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Alusta kohviku avamist kohe, ilma täiendava uurimiseta.
- Paku kohvi odavamalt kui konkurendid.
- Loo unikaalne menüü ja õdus atmosfäär.

- Pole mõtet alustada kohviku äri, sest konkurents on liiga tihe.

5. Need on 3 kõige enam levinud juhi tüüpi ettevõtetes on. Milline juhitüüp on ettevõtte juhtimisel enim edukas? Mõtiskle ka tema positiivsete ja negatiivsete külgede üle.

- **Autoritaarne** - Juht määrab ainuisikuliselt grupi tegevusviisid, töövormid ja eesmärgid. Juht ei osale ise grupi töös, ta kas demonstreerib või kontrollib.
- **Demokraatlik** - Juht määratakse vaba mõtte vahetuse käigus koostöös. Juht osaleb grupi lihtliikmena ja koordineerib vastassuhteid grupi liikmete vahel.
- **"Las minna"** - Juht laseb kõigil minna isevoolu teed. Info antakse siis, kui keegi küsib. Juht ei koordineeri ei tööd ega vastassuhteid. Juht kommenteerib spontaanselt, kui keegi tema arvamust küsib.

6. Mis on initsiatiivikus? Mõtiskle ka, miks just see?

- Teed kõik võimaliku, et sinu ettevõtmine oleks edukas.
- Oskus jälgida ning juhtida erinevaid ettevõtlikkuse ning ettevõtlusega seotud detaile.
- Oskus delegeerida ära võimalikult palju kohustusi ja ülesandeid.
- Oskus lahendada palju probleeme etteantud ajaraamis.

7. Mis on majanduslik ressurss? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Raha
- Infrastruktuur
- Toormaterjalid
- Inimtööjõud
- Kõik on valed

8. Mis on eelarve? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Kulude ja tulude vahekord
- Rahasumma kulutamiseks
- Plaan raha kulutamiseks
- Tulud ehk sissetulev raha

9. Mis on inflatsioon?

- Hinnalangus
- Hinnatõus
- Hinnastabiilsus
- Kaupade ja teenuste ületootmine

10. Oled ettevõtja ja soovid lahendada keskkonnaprobleemi, kuid samas teenida kasumit. Milline nendest ärivaldkondadest oleks kõige jätkusuutlikum ja tulevikku suunatud? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

Kui oleksite ettevõtja, kes soovib lahendada keskkonnaprobleemi ja samal ajal teenida kasumit, siis milline järgmistest ärivaldkondadest teie arvates oleks kõige jätkusuutlikum ja tulevikku suunatud?

- Taastuenergia tootmine ja jaotamine
- Biolagunevate plastide tootmine
- Kohalike toiduainete tootmine ja jaemüük
- Elektriliste tõukerataste rentimine linnades

Selgitus:

* Taastuenergia tootmine ja jaotamine: Taastuenergia (nt päikese- ja tuuleenergia) tootmine aitab vähendada sõltuvust fossiilkütustest, vähendades seeläbi kasvuhoonegaaside heitmeid ja kliimamuutuste mõju. Taastuenergia on ressursisäästlik ja aitab säilitada looduskeskkonda. Taastuenergia ettevõtted teenivad kasumit, müües toodetud elektrit või energiat. Pikaajalised elektrilepingud ja riiklikud toetused võivad suurendada kasumit.

* Biolagunevate plastide tootmine: Biolagunevad plastid on looduskeskkonnas lagunevad, vähendades traditsiooniliste plastide ökoloogilist jalajälge. Nad aitavad vähendada mereprügi ja keskkonna reostust ning soodustavad jätkusuutlikku plastiku jäätmete käitlemist. Biolagunevate plastide tootjad müüvad oma tooteid toiduainetööstusele, pakkematerjalidele ja muudele sektoritele, mis soovivad kasutada keskkonnasõbralikke alternatiive.

* Kohalike toiduainete tootmine ja jaemüük: Kohalik toidutootmine vähendab transpordi ja pikaajalise ladustamise mõju keskkonnale. See soodustab jätkusuutlikku põllumajandust ja toetab kohalikke kogukondi. Kohalike toiduainete tootjad saavad kasumit müües tooteid otse tarbijatele, restoranidele ja jaemüügipunktidele. Kvaliteetsete ja ainulaadsete toodete pakkumine võib suurendada müüki ja kasumit.

* Elektriliste tõukerattaste rentimine linnades: Elektrilised tõukerattad on keskkonnasõbralik alternatiiv autodele ja ühistranspordile linnakeskkonnas. Need vähendavad liiklusummikuid ja heitgaase, aidates parandada õhukvaliteeti ja linnakeskkonda. Elektriliste tõukerattaste rentimisettevõtted teenivad tulu tõukerattaste rentimisest linnakeskkonnas. Kasumit saab suurendada suure kasutusaktiivsuse ja linnade vajaduse tõttu alternatiivsete transpordivõimaluste järele.

11. Mida tähendab sõna "investeerimine" majanduse kontekstist?

- Raha hoiustamine pangas
- Raha paigutamine vara või projektidesse
- Rahvusvaheline kaubandus
- Raha paigutamine teisele kontole (kogumiskonto)

12. Kuidas võib riigikogu seadusandlus mõjutada ettevõtluskeskkonda?

- Määrates maksupoliitikat
- Juhendades ettevõtete juhte
- Pakkudes ettevõtetele laene
- Korraldades turunduskampaaniaid

13. Millised võivad olla rahalised allikad ettevõtte loomisel? Põhjenda ka, miks just nii? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Isiklikud säästud
- Laen pangalt
- Investeeringud sõpradelt ja perekonnalt
- Mängida lotot ja loota suurele võidule

14. Sul on idee luua oma taskukohaste tervislike suupistete ettevõtte koolikaaslastele. Kuidas võib alustada oma ettevõtte käivitamist ja kuidas teavitada sellest teisi? Mõtiskle, miks arvad just nii? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Korraldada koolis maitseproovide päev ja jagada infot sotsiaalmeedia kaudu.
- Alustada toodete valmistamisega ja loota, et inimesed kuulevad sellest.
- Esitada oma idee kooli juhtkonnale ja paluda nende abi.
- Teha koostööd kohaliku toidupoe või kohvikuga, et pakkuda proovimise võimalust seal.

15. Kuidas võivad ettevõtlus ja ettevõtlikud inimesed muuta ühiskondlikke norme ja väärtusi ning mõjutada positiivselt kogukonda?

- Ettevõtlikud inimesed ei mõjuta ühiskondlikke norme ja väärtusi.
- Ettevõtlus suurendab ühiskondlikke erimeelsusi ja konflikte.
- Ettevõtlus ja ettevõtlikkus võivad innustada uuendusi ja positiivseid muutusi ühiskonnas.
- Ettevõtlusel ei ole seost kogukonna arenguga.

16. Kuidas saavad noored kasutada ettevõtlusoskusi ja loovust, et teha koostööd kohalike asutuste või mittetulundusühingutega ning panustada ühiskonna paremaks muutmisesse?

- Noored ei saa oma ettevõtlusoskusi kasutada ühiskonna paremaks muutmiseks.
- Noored saavad pakkuda oma oskusi ja ideid, et aidata kaasa kohalikele projektidele või algatustele.
- Ettevõtlusoskused ei mõjuta koostööd kohalike asutuste ja mittetulundusühingutega.
- Noored ei peaks oma ettevõtlusoskusi jagama teistega.

17. Mis on esindusdemokraatia oluline aspekt?

- Otsedemokraatia
- Rahva osalus otsuste tegemisel
- monarhia
- Esindajate valimine, kes teevad otsuseid rahva nimel

18. Kuidas saab ettevõtlus aidata lahendada ühiskonna suuri probleeme, nagu näiteks kliimamuutused, vaesus või ebavõrdsus?

- Ettevõtlus võib pakkuda lahendusi, luues uusi töökohti ja uuenduslikke tehnoloogiaid.
- Ettevõtlusel ei ole seost ühiskonna suurte probleemidega.
- Ettevõtlus aitab vaid majanduskasvu saavutada.
- Ühiskonna suurte probleemide lahendamine ei ole ettevõtluse ülesanne.

19. Kuidas saaksid noored luua positiivseid muutusi oma kohalikus kogukonnas, arvestades ühiskondlikke vajadusi ja võimalusi ning julgustades teisi kaasa lööma?

- Läbi teavitustöö, kogukonna kaasamise ja ressursside mobiliseerimise saavad noored teha olulisi muutusi.
- Noored ei saa kogukonnas midagi muuta.
- Kogukonna vajadused ja võimalused ei mõjuta noorte võimalusi muuta midagi oma kogukonnas.
- Noored ei peaks kogukonnas sekkuma.

20. Mis on diktatuuri iseloomulik tunnusjoon?

- Avaliku arvamuse austamine
- Mitmeparteisüsteem
- Absoluutne võim ainult ühe isiku või rühma kätes
- Rahva aktiivne osalus

21. Mis võivad olla riskid, kui noored soovivad oma kogukonnas või ühiskonnas midagi muuta? Kuidas saab julgust ja ettevõtlikkust kasutada nende riskide ületamisel? Võib olla mitu vastusevarianti.

- Riskide võtmine on vahel vajalik, et koguda kogemusi ja saavutada edu.
- Noored ei peaks üldse riske võtma ühiskondlike küsimuste lahendamisel.
- Riske võttes ei saa midagi saavutada.
- Riske võttes võib kaotada kogukonna toetuse, kuid julgus võimaldab neid ületada ja saavutada muutusi.

22. Mis on demokraatia oluline tunnusjoon?

- Kõrge korruptsioonitase
- Keskkonnakaitse
- Avalikkuse kaasamine otsustusprotsessidesse
- Monarhia

23. Milline kirjeldab kõige paremini mõistet "valitsemisseparatsioon"?

- Usu- ja riigiasutuste eraldatus
- Sõltumatute kohtute puudumine
- Riigi sekkumine majandusse
- Haldusüksuste moodustamine

24. Mis on põhiõiguste peamine eesmärk?

- Ühiskonna normide tugevdamine
- Valitsuse absoluutne võim
- Üksikisiku põhiõiguste kaitse
- Riigi sekkumine igapäevaellu

25. Mis on üks vabaduse põhiaspekt?

- Iseseisev kohtusüsteem
- Inimõigused ja -vabadused
- Tsensuur
- Valitsuse absoluutne võim

26. Mis on põhilised ülesanded valitsuse jaoks demokraatlikus riigis?

- Ainult võimu säilitamine
- Riigi eelarve haldamine
- Riigipea positsiooni kindlustamine
- Rahva teenimine ja nende huvidest lähtumine

27. Millised on ettevõtliku inimese omadused? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Motiveeritud
- Ei riski
- Kirglik oma tegevuse osas
- Suure pühendumusega

28. Mis EI OLE tavaliselt põhjus, miks iduettevõtted läbi kukuvad? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

- Finantseering saab otsa
- Ärimudel on puudu

- Kehv turundus
- Turunõudlus

29. Kuidas nimetatakse millegi uue loomise protsessi, mis teeb elu paremaks?

- Tehnoloogia
- Innovatsioon
- Kaubamärgi (brändi) tundmine
- Alternatiivkulu

30. Milline ei ole rahatark inimene?

(Allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Oskab planeerida oma raha(asju) igapäevasel majandamisel (eelarve) kui ka pikemas perspektiivis (säästmine).
- Seab endale rahaasjades eesmärged ning oskab nende saavutamiseks võimalusi leida (nt lisatöö, oskuste arendamine, investeerimine jms).
- Teeb rahalised otsused kergekäeliselt ja kulutab üle oma võimete.
- Tal on hädareserv. Tuleb ootamatute väljaminekute või sissetulekute vähenemisega toime, sest tal on mustadeks päevadeks varuraha kõrvale pandud.

Selgitus:

Rahatark inimene:

* Oskab planeerida oma raha(asju) igapäevasel majandamisel (eelarve) kui ka pikemas perspektiivis (säästmine).

* Seab endale rahaasjades eesmärged ning oskab nende saavutamiseks võimalusi leida (nt lisatöö, oskuste arendamine, investeerimine jms).

* Ta kindlasti ei ela üle oma võimete! Ta teeb läbimõeldud rahalised otsused ehk ta elab vastavalt oma vajadustele, kuid siiski alla oma võimete.

* Tal on hädareserv! Ehk ta tuleb ootamatute väljaminekute või sissetulekute vähenemisega toime, sest tal on mustadeks päevadeks varuraha kõrvale pandud.

31. Kuidas alustada rahatarkuse omandamisega? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

(Allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Kuluta enda rahatagavara kohe kuu ära, sest YOLO! (You Only Live Once)
- Õpi oma raha planeerima (eelarvet pidama)
- Vähenda ebavajalikke kulusid
- Kujunda säästmine harjumuseks (nt iga kuu kindel protsent tuludest säästudesse)
- Kogu hädareserv (ootamatuteks väljaminekuteks)
- Mõttele, kuidas tahad sina oma raha kasvama panna.

32. Kujutle, et asutad õpilasfirma ja sul on vaja koostada äriplaan. Millistele kriteeriumitele äriplaan peab vastama? Võib olla mitu õiget vastusevarianti.

(Sisendi allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Realistlikkus – äriidee peaks olema reaalsuses teostatav, sealhulgas hõlmama plaani, kuidas kaasata kapitali.
- Uudsus – toode või teenus peab olema millegi poolest uudne, et tema järele tekiks nõudlus.
- Kvaliteet – kuidas tagada toote või teenuse kvaliteet.
- Vähetähtis – äriplaan ei ole alguses oluline, selle võib luua ka hiljem.

33. Ettevõtlikkus ja ettevõtlus - vali laused, mis on tõesed.

(Allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Ettevõtlikkus on isikuomadus - tahe ja julgus muutmaks ning loomaks lahendusi olukordades, kus midagi ei toimi nii nagu ta võiks.
- Ettevõtlus on kindel tegevus, mille eesmärgiks on pakkuda lisandväärtust ja seeläbi teenida kasumit.
- Ettevõtlus on võimalus enesearenguks, võimalus mugavustsoonist väljaspoole liikuda, potentsiaalne võimalus maailma parandada, oma graafikut erinevalt palgatööst ise kontrollida ning ennast ja oma ideid hoopis välja delegeerida teistele täitmiseks.
- Ettevõtlikud on ainult need inimesed, kel on suurepärased äriideed, juhioskused, ja kes tegelevad ettevõtlusega.

34. Vali lause, mis ei sobi järgnevaga: "Noorte osalus on noorte kaasaraäkimine neid puudutavates otsustes, nii kodus, koolis, kodukohas, kogu riigis ja maailmas."

(Allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Kaasamine on tegevused, mis loovad sobiliku keskkonna osalemiseks ja kaasatus on olukord, kus on võimalik end oma võtmete ja soovide kohaselt teostada.
- Aktiivse osaluse puhul teevad noored ise otsuseid ja pakuvad lahendusi. Passiivse osaluse käigus tehakse kaasa ühiskonna pakutavates tegevustes.
- Osalusvorm on kokkulepitud struktuuri või põhimõtetega kooslus (nt noortevolikogu, õpilasesindus) ja osalusvõimalus on ebaregulaarselt toimuv struktuuri või formaadiga tegevus (nt osaluskohvik või noorteparlament).
- Noored ei peaks ühiskonna teemadel enda pead vaevama ning kaasa mõtlema.

35. Mis on ettevõtlikkus? Vali lause, mis ei ole tõene.

(Allikas: <https://www.teeviit.ee/>)

- Omaduste ja hoiakute kogum, mis on ettevõtlikul inimesel, koondab endas loovust, algatust, vastutust, hoolivust, algatust, elluviimist ning samaväärselt oluline on planeerimine, probleemide lahendamine, koostööoskus, suhtlemine.
- Ettevõtlikkuse alus on alalhoidlikkus, noored ei tohiks enda arvamust jagada ning riske ei ole mõistlik võtta.
- Ideede algatamine ja teostamine on ettevõtliku inimese jaoks tavapärane ning enesejuhtimine kui toimetulek oma tunnetega, enese motiveerimisega ja arendamisega on olulisel kohal.
- Ettevõtlus ei ole ettevõtlikkus, kuid ettevõtte (äri, õpilasfirma jt) või ettevõtja oluliseks komponendiks on ettevõtlik hoiak, mis aitab kaasa ja toetab ideede teostamist ning nende juhtimist.
- Noorte ettevõtlikkus väljendub noore võimes ja tahtes aktiivselt ning motiveeritult tegutseda. See sisaldab endas tahet unistada, luua, kutsuda ellu, algatada, seada eesmäärke, teostada, lahendada ja viia ellu.